

INFO MANAGEMENT

Dox *i*s
VINDT

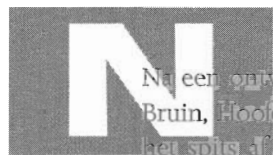
Jaargang 17, Nr.4, dec. 2002

Mentaliteit kent zo zijn tijd

Op maandag 4 november waren op initiatief van Doxis en in samenwerking met de Provinciale Archiefinspectie alle Zuid-Hollandse gemeentes en waterschappen uitgenodigd om een training bij te wonen over de drie ministeriële regelingen ex artikel 11, 12 en 13. De bijeenkomst vond plaats in de Statenzaal van het Provinciehuis te Den Haag. Met meer dan zestig man aanwezig was de grote zaal goed gevuld. De drie regelingen zorgen voor nogal wat deining op de DIV afdelingen van vele overheidsinstellingen. De zorgen om aan alle voorschriften uit de regelingen te voldoen hebben soms zelfs een verlamme werking. Daarom leek het Doxis en de Archiefinspectie zinvol om experts te vragen de regelingen in helder taalgebruik tot de essentie terug te brengen en aan te geven wat er nu precies van de documentaire informatievoorzieners verwacht wordt.

Door Maarten Erenstein,
adviseur Doxis

(met dank aan R.U.O.S. Spiekerman en G. de Bruin)

Na een ontvangst met koffie en cake beet Gerrit de Bruin, Hoofd Onderzoek bij het Nationaal Archief, het spits af met een presentatie over de Regeling duurzaamheid archiefbescheiden ex artikel 11 van het archiefbesluit 1995. Ook De Bruin heeft gesignaleerd, zo begint hij zijn verhaal, dat er in de praktijk soms nog wat onduidelijkheid of onbegrip is over de scherpheid van de voorschriften van artikel 11 en over de praktische vraag: "Hoe kom ik op een zo economisch verantwoorde manier aan materialen die voldoen aan de gestelde eisen." De Bruin laat in zijn verhaal met schokkende visuele voorbeelden zien wat de gevolgen zijn van slecht onderhoud van archiefbescheiden. Het herstellen van bijvoorbeeld inktvraat of verzuurd papier is erg kostbaar, kosten die niet gemaakt hoeven te worden indien preventief wordt opgetreden door de juiste materialen te gebruiken. Echter, geld met als doel om iets niet te krijgen, namelijk geen versnelde afbraak, is moeilijk vrij te maken op een begroting waarbij onderhoud en preventie vaak toch al sluitposten zijn. Door leveranciers te interesseren om de in artikel 11 voorgeschreven producten te gaan aanbieden probeert het Nationaal Archief een marktwerking te bewerkstelligen die de kosten van de materialen zal drukken. Maar vaak, aldus De Bruin, worden de juiste materialen ook al onbewust gebruikt en is de nood (en de investering) dus niet zo hoog als die lijkt. Het belang van het uitvoeren van de regeling kan na het verhaal van De

Bruin, mede door de afgrijselijke beelden van zwaar toegetakelde archiefbescheiden, in elk geval niet meer ontken worden.

Dan neemt de heer Spiekerman, Adjunct Provinciaal Inspecteur bij de provincie Zuid-Holland, het woord en geeft een uiteenzetting van de kernpunten van de Regeling bouw en inrichting archiefruimten en archiefbewaarplaatsen ex. artikel 13 van het archiefbesluit 1995. Hoewel de regeling pas van kracht is geworden per 1 januari 2001 was de tekst van de regeling grotendeels gebaseerd op een Rapport van de Commissie Regeling Archiefruimten uit 1982. Daarnaast werd de tekst al sinds 1993 als beleidsregel in de zin van de Algemene wet bestuursrecht gehanteerd bij de uitoefening van het toezicht door de colleges van Gedeputeerde Staten op de archiefzorg door gemeentes en waterschappen. Daardoor was de regeling als zodanig geen complete verrassing meer.

In de regeling, zo vervolgt de heer Spiekerman zijn verhaal, wordt een onderscheid gemaakt tussen archiefruimten en archiefbewaarplaatsen. In het kort komt het erop neer dat de voorschriften voor archiefruimten aanmerkelijk eenvoudiger zijn qua constructie en klimaatbeheersing dan archiefbewaarplaatsen. Ramen zijn absoluut taboe in zowel de bewaarplaats als de ruimte, net als leidingen en kanalen die een ander doel dienen dan dat van de archief-

plek zelf. De archiefruimte is bestemd voor de opslag van voor blijvende bewaring in aanmerking komende archiefbescheiden, ná hun administratieve afdoening en voor zover jonger dan twintig jaar, kortom semi-statische en statische archiefbescheiden. De archiefbewaarplaats is een ruimte bestemd voor archiefbescheiden ná hun overbrenging naar de archiefbewaarplaats, dus uitsluitend statische archiefbescheiden. Naast deze twee ruimten wordt in de regeling ook nog een ruimte voorgeschreven voor klimaat- en eventuele andere technische apparatuur die zowel bij de archiefruimte als de archiefbewaarplaats aanwezig moet zijn. Ten slotte moet een archiefbewaarplaats in het bezit zijn van een quarantaineruimte voor de tijdelijke opslag van archiefbescheiden die van een andere instelling komen en mogelijk besmet kunnen zijn met ongedierte of micro-organismen.

In vogelvlucht schetst de heer Spiekerman op deze wijze hoe de regeling in elkaar zit. Aan de hand van het voorbeeld van de recente calamiteit in het archief van de gemeente Wijk bij Duurstede (het was bijna geheel onder water gelopen) geeft hij ook met gepast relativeringsvermogen aan dat je "de mooiste regelingen kunt maken, maar een ramp dient zich per definitie onverwachts aan."

Tot slot komen twee senior-adviseurs van Doxis, Ludwina van der Wijst en Dirk Snapper, in actie met hun presentatie over de Regeling geordende en toegankelijke staat archiefbescheiden ex artikel 12 van het archiefbesluit 1995. Deze regeling laat zich wellicht nog het moeilijkst interpreteren en er wordt dan ook wat extra aandacht aan besteed. De heer Snapper leidt de zaal stap voor stap door de regeling. In feite zegt de regeling in een notendop: Van de te bewaren archiefbescheiden moet je vastleggen bij welk werkproces het hoort, vastleggen bij welk bestand het hoort en vastleggen wat de metadata zijn. Een heldere vuistregel om deze gecompliceerde regeling te lijf te gaan. Artikelsgewijs wordt vervolgens de regeling belicht en uitgelegd en worden de acties beschreven die volgen uit het theoretische verhaal. Dit leidt de deelnemers langs het vastleggen van authenticiteitseisen, het opstellen van een overzicht met alle archiefbescheiden in bezit, het ontwerpen van een conversie- en migratieplan, de standaarden voor de opslag van digitale bestanden en het vastleggen van metadata. De te ondernemen acties die voortvloeien uit de regeling zijn vastgelegd in een "Checklist" die aangeeft waar je allemaal aan moet denken bij het invoeren van de regeling en waarvan de deelnemers een exemplaar meekrijgen. Een belangrijk onderwerp in de checklist is samenwerking. Om de implementatie van de regeling ex artikel 12 succesvol te laten verlopen ontcom je er niet aan om samen te werken met de automatiserings

afdelingen en procesdeskundigen als controllers of AO-specialisten. De regeling biedt de mogelijkheid om de documentaire informatievoorziening op de politiek bestuurlijke agenda te zetten, maar dan is het wel een vereiste dat de documentaire informatiespecialisten op de voorgrond treden en in samenwerking met anderen een vuist maken en het belang van de invoering van de regeling aan het daglicht brengen.

Deze discussie komt ook terug bij het afsluitende forum van het inhoudelijke programma waar de heren Kretzschmar (archieffinspecteur Zuid-Holland), de heer Beekhuis (directie Doxis), de heer De Bruin en de heer Spiekerman met de zaal discussiëren over uitdagende stellingen. Zo'n stelling was bijvoorbeeld: "Op 1 januari 2004 heeft 90% van de gemeenten de regelingen uitgevoerd." De archieffinspecteur van Zeeland schatte het percentage eerder voor zijn provincie op ongeveer 25%. Eén van de deelnemers geeft aan dat vooral op het gebied van de digitale archiefbescheiden men nog angstig is om al het digitaal archief in één bepaald format op te slaan en daar alle faciliteiten op aan te passen omdat je niet weet wat de toekomst brengt. Straks moet het allemaal toch weer anders. De heer De Bruin onderkent het probleem van de digitalisering. Hij geeft aan dat iedereen moeten wennen aan het nieuwe medium en dat het nog wel even zal duren voordat we met een laptop in bed de krant zitten te lezen. We zijn mentaal gewoon nog niet zover.

Ook geeft men aan dat de samenwerking met automatisering soms wel heel moeilijk van de grond is te krijgen. De beslommeringen van alledag, zoals het wegwerken van achterstanden in het archief, zorgen ervoor dat men niet aan de invoering van de regeling kan toekomen. Het forum werpt hier tegen dat het een kwestie van prioriteiten stellen is. Het wordt wel duidelijk dat de regeling geordende en toegankelijke staat als grootste struikelblok van de drie regelingen wordt ervaren. Er zijn echter ook deelnemers die wel degelijk door het aanpakken van de regeling ex artikel 12 een kans voor de versterking van hun positie binnen hun organisatie zien.

Op de afsluitende borrel blijkt dat de regelingen de gemoederen wel al langere tijd bezig houden. Ondanks praktische en inhoudelijke drempels zullen de regelingen in ieder geval de documentaire informatievoorziening een nieuwe prikkel bezorgen. Misschien is 1 januari 2004 niet haalbaar, maar een mentaliteitsverandering gaat natuurlijk niet over één nacht ijs.